

Individ, institution og samfund

Social integration -og Inklusion

-I en integreret daginstitution

UCC Nordsjælland

Afl tidspunkt: 17. november 2014

Vejleder: Stine Bauer Nørby

**Udarbejdet af: Nick Bryan Randrup nor12881,
Lene Vestergaard nor12884, Tanja Bjerg Bertelsen nor12851**

Antal anslag: 18 684

Individ, institution og samfund

Indholdsfortegnelse

• Forside	s.1
• Indholdsfortegnelse	s.2
• Indledning	s.2-3
• Problemformulering	s.3
• Metode og afgrænsning	s.3
• Inddragelse af teori og empiri	
○ Case	s.4
○ Inklusionsbegrebet	s.5-6
○ Integrationsbegrebet	s.6-7
○ Det flerkulturelle samfund	s.7
○ Normer	s.8
• Analyse og diskussion med udgangspunkt i problemstillingen	s.8-9
• Konklusion	s.9
• Litteraturliste	s.10

Indledning

I **Københavns kommune** har man sat sig for at blive Europas mest inkluderende storby i 2015.¹ Der arbejdes nationalt med et integrationsbarometer ², som kan bruges til at se hvordan det går med integrationen gennem ni forskellige målsætninger.

I **daginstitutioner arbejdes der** iflg. Rapport om "inklusion på dagtilbud", med inklusionsbegrebet. Der arbejdes systematisk med inklusionsarbejdet, hvor målet er, at flest mulige børn, får tilbud i normalsystemet og at børn oplever sig værdsatte i dagtilbuddets fællesskab.³

I arbejdet med familier af anden etnisk oprindelse og dermed andre kulturer i daginstitutionerne, skal pædagogernes fokus også være på integration og inklusion af hele familien.

¹ Jensen Iben, 2013. Grundbog i kultur forståelse. Samfundslitteratur

² <http://www.integrationsbarometer.dk/>

³ <http://www.eva.dk/projekter/2013/inklusion-pa-dagtilbudsområdet/hent-rapporten/inklusion-i-dagtilbud> - dato: 2.11.2014 kl 16.00

Individ, institution og samfund

En pædagogs opgave er således, at udvikle miljø til omsorg, udvikling og læring og have forståelse for forskellige levevilkår og udviklingsmuligheder og de sproglige barrierer der kan opstå i både inklusion og integrationsprocessen.

Den problemformulering vi vælger at undersøge primært i denne opgave er socialinklusion og socialintegration i daginstitutionsmiljøet. Vi kunne også have valgt at inddrage begrebet eksklusion, da det jo er det der sker, hvis ikke det lykkedes at inkludere eller integrere barnet og dens familie i fælleskabet.

Problemformulering

Problemformulering

- **Hvorfor forsøger pædagoger** at integrere og inkludere socialt i en bestemt vuggestuegruppe i en integreret daginstitution?
- **Og i hvilken grad er institutionens** fællesskab det styrende i forhold til individets?

I arbejdet med at svare på vores problemformulering, vil vi bevæge os rundt i et videns felt, som handler om den institutionelle og samfundsmæssige sammenhæng hvori den pædagogiske praksis finder sted.

Den udvalgte case giver udgangspunkt til at se nærmere på den pædagogiske praksis, lovgivning og mulighed for at undersøge nærmere hvorfor og hvordan der arbejdes med inklusion og integration socialt.

Metode og afgrænsning

Vi har i denne opgave valgt at skabe fokus på social integration, social inklusion og det flerkulturellesamfund, i en integreret daginstitution. Vi vil gå i dybden med begreberne og se om vi kan finde svar på hvorfor og hvordan pædagoger i daginstitutioner arbejder med begreberne i deres hverdag.

Vi tager udgangspunkt i en autentisk case, fra "Studsgården". Vi følger her en lille nepalesisk dreng og hans familie, ved starten i det danske institutions liv, i en vuggestuegruppe.

Vi er inspireret af forskellige teoretiker, herunder Bent Madsen, som spænder over emnerne inklusion/eksklusion, normalitetsbestemmelser, individ og fællesskab og socialpædagogiske dannelsesfællesskaber og Lars Dencik sætter fokus på de sociale arenaer. Iben Jensens vinkler på kulturforståelse og det flerkulturelle samfund har også givet os forståelse for emnet.

Formålet med opgaven er at blive klogere på hvorfor og hvordan vi som pædagoger forsøger, og finder det nødvendigt, både at integrere og inkludere en nepalesisk familie i fælleskabet centrale værdier. I vores case møder vi familien med barnet Osman, som vi vælger at kalde ham.

Case

Studsgården er en integreret daginstitution, som er normeret til 168 børn fordelt på 88 børnehalebørn, 74 vuggestuebørn og 6 basisbørn med autismspektrumforstyrrelse. Der er 34 ansatte, heraf 22 pædagoger og 12 pædagogmedhjælpere, fordelt på 11 stuer, heraf 5 børnehalestuer og 6 vuggestuer.

Studsgården ligger lige på grænsen mellem Østerbro og Nørrebro og har børn fra mange kulturer og sociale lag. I intuitionen arbejdes der ud fra læreplaner og pejlemærker. Et af pejlemærkerne lyder således:

- **Inklusion og fællesskab – børne- og ungefællesskaber til alle.**

Alle børn og unge skal opleve at være en del af et socialt fællesskab. Børn og unge med særlige behov skal inkluderes i fællesskabet med udgangspunkt i deres behov og muligheder. Personalets respekt for børnene og de unges egne kulturfællesskaber er central.⁴

Case beskrivelse:

På Studsgården, har man på en af vuggestue stuerne for nyligt fået en ny dreng Osman. Osman og hans familie stammer oprindeligt fra Nepal. Faderen taler nogenlunde dansk, moderen meget lidt, tangerende til slet ikke. Osman er ved opstart omkring ti måneder, han har, forståeligt, endnu intet sprog, men siger utrolig mange lyde.

I den efterfølgende tid lærer stuens pædagoger Osman og hans familie bedre at kende. Men det står hurtigt klart for dem, at kommunikationen og herunder videregivelse af informationer til drengens forældre, vil blive en udfordring. Når pædagogerne giver besked til faderen er det uklart hvor meget han egentlig forstår. Med moderen taler pædagogerne engelsk, men dette er for moderen en udfordring at mestre. Alt i alt er det kommunikative, imellem pædagogerne og drengens forældre, en udfordring og dette styrkes af det faktum, at den kulturelle baggrund er en anden.

En dag da Osman skal hentes fra vuggestuen, har en af pædagogerne en oplevelse. Begge forældre kommer for at hente deres søn. De er glade og giver højlydt udtryk herfor. Både mor og far står i døren til stuen, råbende og fægtende med arme og ben. Osman reagerer med gråd og har meget travlt med at komme hen til sine forældre. Forældrene bliver stående i døren, fortsat hujende, mens de råber hans navn.

I den efterfølgende tid bemærker pædagogerne at Osman er meget støjende. Når de andre børn bliver afleveret/hentet, løber han skrigende imod dem og deres forældre, flere børn virker utrygge og skubber ham væk. På stuen har drengen svært ved at kommunikere med de andre børn og kontakte dem, på en hensigtsmæssig måde. Dette resulterer i at Osman udfordres socialt, da de andre børn ikke ønsker at lege/være tæt på ham.

Stuens pædagoger planlægger et møde med Osmans forældre og en nepalesisk tolk, for at få et samarbejde i gang omkring inklusion og integration af familien.

⁴http://www.oe4.kk.dk/Studsgaarden/~media/klyngeoe4/studsgaarden/2014/Dokumenter/Laereplan_studsg%C3%A5rden_2012-2014.ashx, D. 29/10 2014, Kl. 18.50.

Individ, institution og samfund

Inklusion

Begrebsafklaring

Begrebet inklusion omhandler;

- Barnets oplevelse af det at være en værdifuld deltager i det sociale og faglige fælleskab.

Holdningen om at der skal være plads til alle, tager sit udgangspunkt i Salamanca Erklæringen⁵ fra 1994. Erklæringen vedrører principper og praksis, også inden for specielundervisningen og i FN's handicapkonvention fra 2007, som at etablere social inklusion, som en medborgerlig rettighed.

Herfra er begrebet blevet benyttet i hele verden, og for Danmarks vedkommende, har det resulteret i nationale politikker, siden i kommunale og til sidst med fokus på inklusion i de enkelte daginstitutioner. Dette ses i det, vi i dag kender som pædagogiske læreplaner⁶, i dagtilbudsloven fra 2007. Betydningen af inklusion har altså en stor spændvidde og det er et policy begreb, der har bevæget sig fra et overordnet politisk niveau til pædagogisk praksis, hvor det anvendes som et pædagogisk princip, om at alle børn, uanset deres særlige behov eller forudsætninger, har ret til deltagelse.⁷

En inklusions vinkel kunne være at.

- Fokus på barnets fejl og mangler til et fokus på barnets ressourcer og bidrag til fællesskabet
- Fokus flyttes fra barnets tilpasningsevne til fællesskabets måde at være fællesskab på, herunder dets in – og ekskluderende mekanismer
- Fokus forskydes fra barnet til et fokus på relationen mellem barn og omverden

Når man taler om inklusion, må man naturligt også nævne begrebet eksklusion. Eksklusion betyder at man er irrelevant for den givne kommunikation. Når man er ekskluderet er man uden for fællesskabet, man vil være irrelevant. Man taler om inklusion og eksklusion som inde/ude-dimensioner og at mennesket optræder i flere systemer, som værende deltagere og ikke-deltagere, derfor vil man i nogle systemer være inde (inkluderet) og i andre være ude (ekskluderet).⁸

I hverdagens pædagogiske arbejde oplever vi udfordringen, når vi tvinges til at skulle tage hensyn til både individet og til fællesskabet. Er fællesskabet hævet over det enkelte individ eller omvendt? For at få adgang til fællesskabet, kræver det at man kan indordne sig under fællesskabets normer og værdier. Hensigten med inklusion, er at ændre fællesskabet og ikke individet, for at danne en helhed og give barnet en forståelse af flere elementer såsom, tryghed, anerkendelse, lære at kunne bidrage, føle sig nødvendig og lignende.

⁵ <http://pub.uvm.dk/1997/salamanca.pdf>

⁶ <http://sm.dk/arbejdsomrader/dagtilbud/paedagogiske-laereplaner>

⁷ Pedersen Carsten, 2009. Inklusions pædagogik. Hans Reitzels forlag.

⁸ Madsen Bent, 2005, Socialpædagogik – integration og inklusion i det moderne samfund. Hans Reitzels Forlag

Individ, institution og samfund

Bent Madsen siger om social inklusion, at resurserne/tilbuddene, skal stilles til rådighed, der hvor barnet befinder sig i den sociale arena. *"Resurserne skal komme til barnet, barnet skal ikke flyttes til resurserne."*⁹

Den nepalesiske dreng i vores case, har alle resurserne omkring sig i den sociale arena i vuggestuen. Osman evner dog endnu ikke at leve op til vuggestuegruppens normer. Det sociale tilhørsforhold er ikke nået, da han endnu er under personlig dannelse. For at han som selvstændigt individ ville kunne profitere af inklusionstanken i vuggestuen, skal han som det første integreres i samfundet og dets fælleskaber.

Integration

Begrebsafklaring;

- "Integrationsbegrebet er defineret ved at der både er den eksisterende sociale struktur og den enkeltes integritet, der skal bevares som en ukrænkelig helhed."¹⁰

Ser vi på egen praksis i vores daglige arbejde med forskellige børnegrupper, både på normalområdet og på specialområdet, falder snakken hurtigt på hvor ofte der forventes at det enkelte individ tilpasser sig de normer, regler og værdier som fælleskabet udstikker. Ofte er reglen at det er den voksne der bestemmer og beslutter hvilke behov der skal tages hensyn til.¹¹ Så set på egen praksis, glemmer vi hvad integration egentlig handler om, nemlig at bevare elementer fra egen kultur, samtidig med at der implementeres nye elementer.

Bent Madsen snakker om social integration, som en proces, hvor socialpædagogikkens opgave er at etablere forskellige former for integrationsarenaer. Man kan forstå integration på 2 perspektiver, det samfundsmæssige og det individuelle.

Samfundet skal være et sammenhængende netværk mellem samfundets forskellige grupper, for at det kan defineres som integreret. Det enkelte individ er socialt integreret når der er udviklet sociale bånd mellem en samfundsmæssig institution, en gruppe og individet.

Ifølge dagtilbudsloven skal integration bl.a. forbygge negativ social arv og eksklusion ved at de pædagogiske tilbud er en integreret del af de generelle tilbud¹²

Osman fra vores case skubbes væk af de andre børn, når han skrigende løber mod deres forældre når de bliver hentet. Han har endnu ikke tilegnet sig gruppens normer og kan ikke identificere sig med fælleskabet regler for adfærd over for hinanden. Han har ikke udviklet et socialt bånd og en vigtig forudsætning for at kunne dette, vil være at forældrene implementerer nye elementer i deres kultur, således at Osman med tiden kan identificere sig i vuggestuens fælleskab. En essentiel egenskab, barnet ej heller har udviklet er det

⁹ Madsen Bent, 2005, Socialpædagogik – integration og inklusion i det moderne samfund. Hans Reitzels Forlag

¹⁰ Schou Carsten & Pedersen Carsten, 2013. Samfundet i det pædagogiske arbejde et sociologisk perspektiv. Akademisk forlag

¹¹ Schou Carsten & Pedersen Carsten, 2013. Samfundet i det pædagogiske arbejde et sociologisk perspektiv. Akademisk forlag

¹² [http://www.bupl.dk/iwfile/BALG-7W7HLE/\\$file/Dagtilbudsloven_09.pdf](http://www.bupl.dk/iwfile/BALG-7W7HLE/$file/Dagtilbudsloven_09.pdf)

Individ, institution og samfund

verbale sprog. For at kunne danne relationer og begå sig i et flerkulturelt samfund og blive en del af fælleskabet er sproget af afgørende betydning.

Det flerkulturellesamfund

Begrebsafklaring

- Kultur er et begreb med flere forskellige betydninger, fra noget som er en sektion i et blad/avis, til en måde at leve på, til en måde at kommunikere på. På latin betyder det "det dyrkede"

Kultur skabes i mødet mellem mennesker og i konfrontationen med andre. Man mener altså at mennesker er kulturelle aktører. Dette er grunden til den konstante udvikling i samfundet. En udvikling vi også ser i de danske institutioner, som den omtalte i casen, når der gives plads til variation i forhold til institutionens logikker.

*"I det danske velfærdssamfund hersker der en forestilling om, at den enkelte har både ret og pligt til at tilpasse sig den etablerede sociale orden og de dermed forbundne forestillinger om det gode og normale liv, hvor man er i stand til at klare sig selv."*¹³

Velfærdssamfundets udvikling forbindes ofte med de tyske socialreformer i slutningen af 1800 tallet. Der tages i stigende grad hånd om de sociale udfordringer. Der formes et samfund, hvor staten i stigende omfang forsøger at skabe både økonomisk og social tryghed.¹⁴ I formen af det flerkulturelle samfund tænkes der integrations mæssigt også på forskellig tryghed. Udviklingen af det flerkulturelle samfund omhandler bl.a. integration og det er helt centralt hvordan man regulerer forholdet mellem de forskellige etniske grupper. Som tidligere nævnt bruges et integrationsbarometer, som middel til at se hvordan det går med integrationen.

Iben Jensen mener at en forståelse af begreberne assimilation og segregation er en forudsætning for at skabe en mere kvalificeret samfundsdebat.

- Assimilation betyder "optagelse af eller gøre sig lig med noget der allerede eksisterer"
- Segregation betyder "ufrivillig eller frivillig opdeling af samfundets indbyggere i bestemte områder."

Familien i casen er blevet refereret som værende den del, der gør anderledes end resten af fælleskabet, implicit ligger der altså en forventning om at familien skal assimileres ind i vuggestuens sociale orden. Altså møde deres barn uden råbende, men med mere ro. Om familien frivilligt eller ufrivilligt bor i etage byggeri på Nørrebro vides ikke, men vi antager at det er ufrivilligt på baggrund af forældrenes arbejde i rengøringsbranchen.

¹³ Schou Carsten & Pedersen Carsten, 2013. Samfundet i det pædagogiske arbejde et sociologisk perspektiv. Akademisk forlag.

¹⁴ Mørch Idun Susanne, 2009. Individ, Institution og samfund pædagogiske perspektiver. Academica.

Individ, institution og samfund

Normer

Begrebsafklaring:

- Normer er sociale forventninger, til en ønskværdig adfærd og leves der ikke op til disse, vil der forekomme sanktioner. Normer er de praktiske leveregler, hvori adfærden mellem individer og mellem individer og grupper reguleres¹⁵.

Bent Madsen skriver om pædagogens forventninger til det kompetente barn. Pædagogerne har mere eller mindre bevidste ideer om hvad barnet i en given aldersgruppe bør kunne og leve op til, af forventninger. De skal tilegnes de sociale koder, der finder sted i den givne institution. Børnene veksler her imellem det krav der er, om at kunne tilpasses den sociale orden og den struktur der finder sted. Ydermere forventes det også at barnet handler selvstændigt og initiativrigt, i omgangen med de andre børn og voksne. Andre sociale koder er forventningen til barnet, om at dette formår at italesætte egne handlinger og forventningen om at barnet formår at skifte fra en social arena til en anden¹⁶. I institutioner findes denne form for sociale og kulturelle logikker og er med til at afgøre hvornår pædagogerne anser et barn som værende kompetent.

Livet i familien og livet i daginstitutionen kan ifølge socialpsykolog, Lars Dencik, ses som to ligestillede arenaer, det er i disse arenaer at børnenes liv udspiller sig. Barnets pendlen mellem de to arenaer skaber dobbeltsocialisering og danner integration af de to. Barnets socialisering betragtes som resultat fra de forskellige sociotopers indvirkning og den vekslen barnet gør, mellem arenaerne, vil være med til at danne nye kompetencer hos barnet.

Osman og familiens socialisering og integrering udfordres, af det faktum at de kommer fra en anden kultur og derfor ikke har de samme grundlæggende normer og værdier, som der implicit forventes i institutionen. Yderligere er der en stor sproglig udfordring, da familien ikke taler særlig meget dansk og derfor har svært ved både at forstå, men også ved at videregive informationer om drengen. Informationer som vuggestuens personale, kunne have brug for i det daglige inklusions arbejde med drengen.

Analyse og diskussion med udgangspunkt i problemstillingen

Alle børn og unge skal opleve at være en del af et socialt fællesskab. Børn og unge med særlige behov skal inkluderes i fællesskabet med udgangspunkt i deres behov og muligheder. Personalets respekt for børnene og de unges egne kulturfællesskaber er central.

Således lyder pejlemærket for inklusion og fællesskab i Københavns kommune og danner derfor rammen om hvordan der også på studsgården arbejdes inkluderende.

Vi har i arbejdet med opgaven taget udgangspunkt i en autentisk case, omhandlende Osman og dennes familie. Ser vi på begrebet socialinklusion, siger Bent Madsen at ressourcerne skal komme til barnet og ikke omvendt. Det er altså et faktum at det er fællesskabet der skal ændres og ikke individet. Vi mener, at for at

¹⁵ Madsen Bent, 2005, Socialpædagogik – integration og inklusion i det moderne samfund. Hans Reitzels Forlag.

¹⁶ Madsen Bent, 2005, Socialpædagogik – integration og inklusion i det moderne samfund. Hans Reitzels Forlag

Individ, institution og samfund

barnet kan profitere max af inklusionsarbejdet i vuggestuen, skal familien og barnet først integreres i det danske velfærdssamfund.

Vi har i vores diskussion opfundet et nyt begreb; 'dobbel assimilation', hvormed vi mener, at både forældre og pædagoger skal assimilere i hinandens kultur.

Er fællesskabet hævet over det enkelte individ, eller omvendt? Det er et spørgsmål vi løbende har været i dialog omkring. Vi mener, når vi ser på egen praksis, at det desværre ofte er fællesskabets regler, normer og værdier der vinder, frem for det enkelte individs behov. Dette er paradoksalt, i forhold til inklusionstanken, som netop er, at det er fællesskabet der skal ændres og ikke individet.

Faktum er, set med vores øjne, at der sker så store besparelser, i vores ellers så trygge velfærdssamfund, at det betyder færre pædagoger til flere børn og dermed mindre tid til inklusionsarbejdet.

I efterstræbelserne på at integrere og inkludere, på en institution som Studsgården, antager vi at pædagogerne har forestillinger om 'det kompetente barn'. Denne forestilling kan være medvirkende til at se et afvigende barn, som Osman.

Konklusion

En pædagogs opgave er, at udvikle miljø til omsorg, udvikling og læring og have forståelse for forskellige levevilkår og udviklingsmuligheder og de sproglige barrierer der kan opstå i både inklusion og integrationsprocessen.

Vores problemformulering lyder som følgende:

- **Hvorfor forsøger pædagoger** at integrere og inkluderer socialt i en bestemt vuggestuegruppe i en integreret daginstitution?
- **Og i hvilken grad er institutionens** fællesskab det styrende i forhold til individets?

Pædagogerne på studsgården reagerer i casen på Osmans adfærd, den er anderledes og uhensigtsmæssig for hans udvikling. Derfor kan vi konkludere at de, fordi de ønsker at ændre hans adfærd, arbejder inkluderende og integrerende med ham og hans familie.

På Studsgården arbejder de inkluderende ud fra politiske bestemte pejlemærker. De ønsker at have en samtale med familien, hvor der skal inviteres en tolk, således at den sproglige barriere fjernes og der kan samarbejdes omkring integration af Osman.

Endeligt arbejder de med inklusion på baggrund af Salamancaerklæring, som skal sikre et inkluderende uddannelsessystem på alle niveauer.

Inklusion handler om at fællesskabet ændres til fordel for individet, hvor integration handler om at den eksisterende sociale struktur og den enkeltes integritet, der skal bevares som en ukrænkelig helhed.

Institutionens fællesskab vurderer vi er styrende og at det i nogen grad har betydning for inklusion og integrations processen af Osman.

Vi mener grundlæggende at Osman ikke profiterer af institutionens inklusionsarbejde, da han endnu ikke er blevet integreret i vuggestuens fællesskab.

Litteraturliste

Bøger

- Dencik Lars, Schultz Jørgensen Per, Sommer Dion, 2008, Familie og børn i en opbrudstid. Hans Reitzels Forlag
- Jensen Iben, 2013. Grundbog i kulturforståelse. Samfunds litteratur.
- Madsen Bent, 2005, Socialpædagogik – integration og inklusion i det moderne samfund. Hans Reitzels Forlag
- Mørch Idun Susanne, 2009, Individ, institution og samfund pædagogiske perspektiver. Academica.
- Pedersen Carsten, 2009, Inklusionspædagogik. Hans Reitzels Forlag.
- Schou Carsten & Pedersen Carsten, 2013. Samfundet i det pædagogiske arbejde et sociologisk perspektiv. Akademisk forlag.

Internet

- Integrationsbarometer, "De nationale målsætninger", D 16.11.2014 kl. 20.00
<http://www.integrationsbarometer.dk/>
- BUPL, "Om dagtilbudslovens formål – At bruge loven strategisk", D. 15.11.2014, kl. 20.30
[http://www.bupl.dk/iwfile/BALG-7W7HLE/\\$file/Dagtilbudsloven_09.pdf](http://www.bupl.dk/iwfile/BALG-7W7HLE/$file/Dagtilbudsloven_09.pdf)
- Undervisningsministeriet, "Salamanca Erklæringen", D. 13.11.2014, kl. 13.30
<http://pub.uvm.dk/1997/salamanca.pdf>
- Københavnskommune, børne –og ungdomsforvaltningen, "Anbefalinger fra pædagogiske kvalitetsudvalg, for dagtilbud 0-18 år" D. 12.11.2014, kl. 17.10
<http://ipaper.ipapercms.dk/KKBUF/PaedagogiskFaglighed/AnbefalingerPaedagogiskKvalitetsudvalg/?Page=6>
- Ministeriet for børn, ligestilling, integration og sociale forhold, "Pædagogiske læreplaner", D. 9.11.2014, kl. 15.45 <http://sm.dk/arbejdsomrader/dagtilbud/paedagogiske-laereplaner>
- EVA, "Inklusion i dagtilbud", D. 2.11.2014, kl. 16.00
<http://www.eva.dk/projekter/2013/inklusion-pa-dagtilbudsomradet/hent-rapporten/inklusion-i-dagtilbud>